

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 3: Ad Dellium

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A pecunia Volo elucifcare exitum atatis mea, Ne in re bona videam esse nequam filium. Hos autem versus sic in suum modum, numerumque restitui.

AD DELLIVM
Ode 3.

Neque demittendum aduersis, neque efferendum secundis rebus animum: sed hilariter viuendum, cum æqua sit omnibus moriendi condicio.

A Equam memento rebus in arduis
Seruare mentem: nõ secus in bonis
Ab insolenti temperatam

Lætitia, moriture Delli

Seu mæstus omni tempore vixeris:

Seu te in remoto gramine per dies

B Festos recinatum bearis.

Interiore nota Falerni.

Qua pinus ingens, albæque populus

Vmbra hospitalem consociare amant

Ramis, quæ obliquo laborat

Lympha fugax trepidare riuo:

Huc vina, & ungueta, & nimum breuis

Flores amœna ferre iube rosa:

Dum res, & atas, & sororum

Fila trium patiuntur atra.

Cedes coemtis saltibus, & domo,

Villæque, flauus quam Tiberis lauit,

Cedes: & exstructis in altum

Diuitijs potietur heres.

C Diuës ne prisco natus ab Inacho,

Nil interest, an pauper, & infima

De gente sub diuo moreris,

Victima nil miserantis Orci.

Omnes eodem cogimur: omnium

Versatur urna: serius, ocyus,

Sors exitura: & nos in æter-

Nun exsulium impositura cymba.

ÆQUAM MEMENTO] æquam, id est, æquabilem, non contractam, aut demissam, aut fractam rebus aduersis, atque asperis: memento æquo animo ferre res aduersas. sic Plaut. Aulul. Pol. si est animus æquus tibi, satis habes, qui bene vitæ colas. Idem in Ruden. ergo animus æquus optimum est arumna condimentum. Terent. Adelph. ne nimi-

um modo Bona tua ista nos rationes Mitto, & tuus iste animus æquus subuertat. Lucret. lib. 5. Diuitie grâdes homini sunt viuere parcè. Equo animo. animus æquus, his locis valet, tranquillus, sedatus, non cõmotus, non perturbatus. sic Horat. epist. ad Loll. lib. 1. Det vitam, det opes: æquum mi animum ipse parabo. Idem satyra 5. lib. 1. cenanteis haud animo æquo Expectans comites. Idem epist. ad Bullat. Est Vlubris, animus si te non deficit æquus. Idem satyra 3. lib. 2. Accipe, quid contra iuuenis responderit æquus. interdum non iratus, neque offensus. Cic. pro Rosc. Amer. Concedo, & quod animus æquus est, & quia necesse est. idem in orat. perfect. Consequeris tamen, ut eos ipsos, quos contra statuas, æquos, placatisque dimittas. Hor. Od. 18. li. 3. abeasq; paruis Equus alumnis. & Od. 29. ciuf. lib. quod adest, memento Componere æquus. & carmine sæculari ad Deos: Si palatinas videt æquus arceis. Idem epist. ad Scæuam lib. 1. Tentantem maiora, ferè presentibus æquum. & Od. 12. lib. 1. Te minor latum reget æquus orbè. & æquitas animi, est tranquillitas quedam, & placabilitas. M. Tull. in Agrar. Quantū tibi agri videret focer tuus? Si ego eius æquitatem animi non ui, vendet non inuitus. Idem ad Attic. lib. 4. vlt. epist. perspice æquitatem animi mei, & ludum, & conremtionem Seleucianæ prouinciæ.

REBUS IN ARDVIS] in rebus asperis, & aduersis. ἐν τοῖς δεινοῖς, ἐν τοῖς φοβεροῖς.

NON SECUS IN BONIS] in secundis. in libro Donati, & Faëni scriptum est non secus ac bonis. sed in libro Faëni inest litura.

SEVMÆSTVS OMNI, &c.] hæc cohærent cum superioribus illis, moriture Delli, hoc modo, Delli, qui omninò moriturus es, siue te per omnem atatem mæroti, & ægritudini dedideris, siue hilariter, & iucundè vixeris.

IN REMOTO GRAMINE] in loco aliquo viridi, & herbofo, ab arbitris remoto, ac libero, in quo otiosus recubes, animumque relaxes.

TE BEARIS] te hilariter, & beatorum in morem curaris: te vino præstantissimo inuitaris: tibi benè feceris, vt loquitur Plautus. Vtitur eodem verbo Od. 8. lib. 4. Celo Musa beat. & epist. ad Loll. 2. lib. 1. Munere te paruo beet. & epist. 2. lib. 2. Latiumque beabit diuite lingua.

INTERIORE NOTA FALERNI.] vino optimo & vetustissimo, & propter eximiam bonitatem in intima cællæ vinariæ parte recondito, & notam insignem, quæ atatem significet, nempe consulum nominibus inscriptis, præ se ferente: vel interiorem notam dixit pro meliore. Solebant autem veteres illi (qui mos etiam ad nostra tempora permanfit) vini cados, testas, amphoras, in cællis condere, notatas, id est, insignibus quibusdam litteris, aut alijs notis, sed maximè cõsulum nominibus distinctas, ad tempus, ac præstantiam vini significandam. quo ex more natum illud est loquendi genus, de meliore nota. Curius ad Cic. lib. 7. Quare Cicero mi, perseuera constanter nos conseruare, & Sulpicij successor nos de meliore nota commenda, &c. Catul. ad Manlium: Quare quod scribis Verona turpe Catullo Esse, quod hic quisquam de meliore nota, Frigida defesso tepefecit mem-

A *bracubili, &c.* Horat. autem proprie Saty. 10. lib. 1. *ut Chio nota si commissa Falerni est.* M. Tull. in Bruto de Thucydide. *Orationes autem, quas interposuit, (multe enim sunt) eas ego laudare soleo. imitari neque possum, si velim, nec velim fortasse, si possim: ut si quis Falerno vino delectetur, sed eo nec ita nouo, ut proximis consulibus natum velit: nec rursus ita vetere, ut Opimum, aut Anicium consulem quærat. Atqui ea nota sunt optima: credo: sed nimia vetustas nec habet eam, quam quarimus, suauitatem, nec est iam sane tolerabilis.*

QVA PINVS INGENS, &c.] nunc locum describit, ubi Dellius iucundè & beatè viuere possit: umbrosum videlicet, amœnum, fonti perenni vicinum. sic Lucret. lib. 2. *Tum tamen inter se prostrati in gramine molli Propter aqua riuum sub ramis arboris alta, Non magnis opibus iucundè corpora habebant.* In nonnullis lib. antiquis scriptum est: *Qua pinus, quam scripturam secutus sum, sic enim loquuntur boni scriptores. Tibull. lib. 2. Tunc operata Deo pubes discumbet in herba, Arboris anti que qua lenis umbra cadet.*

PINVS INGENS] Od. 10. huius lib. *Sapius ventis agitur ingens Pinus.*

QVA OBLIQV O] Codices quidem veteres Iannoct. Faër. Torn. & vulgati habent *Quo obliquo*, sed secutus sum rationem ac veritatem, præsertim aliorum librorum auctoritate confirmatam.

AMANT.] φιλέειν, id est, solent, more Græco. ut Od. 16. lib. 3. *Aurum per medios ire satellites, Et perumpere amat saxa, potentius Ictu fulmineo.* & Ode 8. epod. *Quid, quod libelli Stoici inter Sericos iacere puluillos amant.* sic loquitur Plato πολιτ. ε. οἷα δὲ ἐν πολέμῳ φιλεῖ. id est, qualia in bello amant. Idem η. καὶ τῶ ὄντι τὸ ἀγρὸν τι ποιεῖν, μεγάλῳ φιλεῖ εἰς ἑναντίον μεταβολῆν ἀντιποδιδόνα. id est, & reuera supra modum aliquid facere, magnam amat in contrarium mutationem reponere. sic item alij, ut Dionys. Halicar. ἀρχ. Ραμ. τ. οἷα δὲ φιλεῖ πάθειν σπαστὰ νεοσύνδετες, &c. id est, qualia accidere amant exercitui recens collecto.

LYMPHA FVGAX] mirus, ac pæne dicam, diuinus Horatius est, in epithetis inueniendis. *Lympha fugax* à cursu: alibi *Lympha loquaces* à strepitu & murmure. ut Od. 13. lib. 3.

TREPIDARE.] aptissimum verbum ad significandum aquæ trepidæ, trepidæque fluentis cursum. est enim *trepidare* positum, pro *trepidè fluere*. Iam verò, hoc totum *laborat trepidare* idem valet, quod *laboriosè fluit, laborat in fluendo*, propter lapillos subiectos: & tralatio est à rebus animatis. *trepidandi* verbo autem sic vsus est epist. ad Fulcum Arist. lib. 1. *Quam, qua per prouum trepidat cum murmure riuum.*

HVC VINA, ET VNG. &c.] præter vina, adhibebant veteres in conuiujs ad luxum & delicias, rosas, & vnguenta. sic Od. 29. lib. 3. *Thyrrena regum progenies, tibi Non ante verso lene merum cado Cum flore Macenas rosarum, & Pressa tuis balanus capillis Iam dudum apud me est.* sic Anacreon. Εμοὶ μέλει μύροις Καταβρέχειν ἡπὴν ἴλιω. Εμοὶ μέλει ῥόδῳσι, Καταβρέχειν κάρηνα. id est, Mihi curæ est vnguentis madefacere Cæsariem: Mihi curæ est rosas coro-

nare verticem. In hunc igitur locum, quem modo descripsi, iube vina, & ceteras delicias ferri.

ET NIMIVM BREVEIS, &c.] qui citò deflorescunt.

DVM RES, ET ÆT. ET SOR.] sic suprâ Od. 9. lib. 1. *Donec virenti canicies abest Morosa, &c.* res, ὅσια, τὰ ὑπάρχοντα, bona, facultates, ut sæpe alibi apud eundem.

SORORVM TRIVM] Parcarum: quas noctis filias facit Hesiod. in Theog. earum autem nomina sunt è re ficta. Κλωθὴ ὠροῦ τὸ συγκαλῶσαι τὰ αἰθρώπια, quia res humanas connectat: ἡ δὲ Λάχαις ὠροῦ τὸ λαχάειν cuius opera suam quisque fortunam fortiat: tertia ἄτροπος ὠροῦ τὸ ἀμετάτρεπτον ἢ μοῖρῶν ἀνάγκης: id est, propterea, quòd necessitas illa fatalis nullo modo flecti, aut immutari possit, ut suprâ diximus.

LAVIT.] semper ferè hoc verbo in tertia inflexione vitur: numquam in prima. Od. 4. lib. 3. *Qui rore puro Castalia lauit Crineis solutos.* & Ode 13. eiusd. *Neque dulci mala vino lauere.* & Od. 6. lib. 4. *Phæbe, qui Xantho lauis igne crineis.* & Saty. 5. lib. 1. *Ora, manusq; tua lauimus Feronia lympha.* sic & Cat. in Egnatium. *Aut quilibet, qui puriter lauit denteis.* Virgil. Georg. 3. *nec cum præcipitem Oceani rubro lauit equore currum.* & Æneid. 3. *Luminis effossi fluidum lauit inde cruorem.* Accius Medea. *Lauere falsis (al. falsis) vultum lacrymis.*

FLAVVS TIBERIS] sic Od. 1. lib. 1. *Vidimus flauum Tiberim.*

ET EXSTRUCTIS IN AL. DIVI. &c.] & diuitijs coaceruatis, atque exaggeratis. sic loquitur Lucret. lib. 6. *Scilicet hoc densis fit nubibus, & simul altè Exstructis.* insignis autem dementia esse incerti fortasse, aut certe ignoti heredis causa assidue sollicitum, & anxium viuere, neque bonis vel quæsitis, vel à patre, aut aliquo propinquo acceptis vti animum inducere, multis locis ostendit Horat. eumque animi morbum grauissimè in festatur epistol. ad Torquat. *Parcus ob heredis curam, nimumque seuerus Assidet insano.* epist. vltima lib. 2. *Vitar, & ex modico, quantum res poscet, acceruo, Tollam, nec metuam, quid de me iudicet heres.* & Od. 7. lib. 4. *Cuncta manus anidas fugient heredis, amico Que dederis animo.* & Saty. 3. lib. 2. *Natura custodis, anidas iam hoc auferet heres.*

DIVESNE PRISCO NATVS AB, &c.] quia *Pallida mors equo pulsat pede pauperum tabernas, Regumque turres,* Od. 4. lib. 1. *neque vlla Ant magno, aut paruo lethi fuga,* Saty. 6. lib. 2. lege, quæ collegimus ad Oden 28. lib. 1.

INACHO] Rege Argiuorum, de quo & Od. 19. lib. 3.

SVDIO MOR.] sub cælo viuas, sine tecto. sub dio est, qui non est sub tecto (inquit Festus). Ode 2. lib. 3. *Vitamque sub dio, & trepidis agat In rebus.* nihil autem refert sub diuo, an sub dio scriptum sit. Seruius tamen videtur legisse *sub diuo*, qui profert hunc locum ad illum Virg. Æneid. 12. *Diuina deum: & sub diuo,* interpretatur, sub aère.

VICTIMA NIL MIS. ORCI] videtur Græcum epithetum exprimere voluisse, quod Orco attribuit Hesiod. in Theog. *πληρὸς ἦτορ ἔχοντος.* quia

AD XANTHIAM

Phoceum. Ode 4.

A quia scilicet nullius eum miserescat. *Orciigitur vitima*, id est, tu mortalis, seu moriturus.

OMNIVM VERS. VRNA] sic Od. i. lib. 3.

Omne capax mouet urna nomen. Virg. lib. Æn. 6.

Quæstior Minos urnam mouet. Porro hæc de urna, & sortibus fabula ex veterum more nata est: qui pleraque sortibus decernebant, ac iudicabant.

Apud Homer. *il. 7.* cum quæreretur vter prior in aduersarium hastam iaceret, Parisne, an Agamemnon, res forti permilla est. Itaque cum vterque sortem suam dissimilem, aut aliqua nota distinctam in galeam coniecisset, Hæctorque sorteis, agitando cõfudisset: Paridis fors prior è galea extitit. verba Homeri sunt hæc. Κληρὸς οὐ κωὴν χαλκῆν βαλλὸν ἐλόντες, Ὀππότερος δὴ πρόθεν ἀφείη χαλκῆον ἔγχος, &c. sequitur deinceps: Ὡς ἀρ' ἔφαι πάλιν δὲ μέγας κορυθαίολος Ἐκτωρ Ἀφ' ὀρόων. Πάριος δὲ θοῶς οὐ κληρὸς ὄρυσεν. & *il. 11.* vbi Hæctor, & Ajax singulare certamen ineunt. Ὡς ἔφαιδ' οἱ δὲ κληρὸν ἐσημῆναντο ἕκαστος, Ἐρδ' ἔβαλον κωὴν Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδου, &c. i. sic locutus est. illi autem sorteis singuli suas notarunt, Tum in cassidem Agamemnonis coniecerunt. Quin etiam in iudicijs, & actionibus, & quæstionibus fortes locum habebant. M. Tull. Verr. de iure dicundo. *Quod ab eo pridie, cum multis lacrymis eum oraret, atque obsecraret Heraclius, impetrare non potuerat, id ei postero die venit in mentem, è lege Rupilia sortiri ducas oportere: educit ex urna treis: ijs, vt absentem Heraclium condemnent, imperat: itaque condemnant.* Horat. satyra 1. lib. 2. *Cernius iratus leges minuitur, & urnam.* Atque huc referendus est hic locus & tota illa de urna Minois fabula. Tū sacerdotia in Græcia fortitò capiebantur, vt & in Sicilia. M. Tull. ead. Verr. *Syracusis lex est de religione, que in annos singulos Iouis sacerdotem sortitò capi iubet: quod apud illos amplissimum sacerdotiū putatur. cum suffragijs tres ex tribus generibus creati sunt, res renocatur ad sortem, &c.* ibid. iubet ille sibi legem legi. recitatur: in qua scriptum erat, vt, quot essent renunciati, tot in hydriam sortes conijcerentur: cuius nomen exisset, vt is haberet sacerdotium.

B *Quod ab eo pridie, cum multis lacrymis eum oraret, atque obsecraret Heraclius, impetrare non potuerat, id ei postero die venit in mentem, è lege Rupilia sortiri ducas oportere: educit ex urna treis: ijs, vt absentem Heraclium condemnent, imperat: itaque condemnant.* Horat. satyra 1. lib. 2. *Cernius iratus leges minuitur, & urnam.* Atque huc referendus est hic locus & tota illa de urna Minois fabula. Tū sacerdotia in Græcia fortitò capiebantur, vt & in Sicilia. M. Tull. ead. Verr. *Syracusis lex est de religione, que in annos singulos Iouis sacerdotem sortitò capi iubet: quod apud illos amplissimum sacerdotiū putatur. cum suffragijs tres ex tribus generibus creati sunt, res renocatur ad sortem, &c.* ibid. iubet ille sibi legem legi. recitatur: in qua scriptum erat, vt, quot essent renunciati, tot in hydriam sortes conijcerentur: cuius nomen exisset, vt is haberet sacerdotium.

OMNES EODEM COG.] compellimur. sic suprâ, *Omnes una manet nox*, Od. 2. 8. lib. 1.

C *SERIVS, OCYVS, &c.*] sic tardius, siue celerius aut citius, moriendum est. Sic Archinus πᾶσιν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθνήσκειν ἢ ἕσπερον: id est, Omnes homines morti debentur, siue prius, siue posterius. Propert. lib. 2. ad Iouem pro amica ægrotante *Longius, aut propius, mors sua quemque manet.*

ET NOS IN ÆTER. EXS. IMP. CYMBÆ.] Charontis. Theocr. *eid. 15.* ἐς εὐρείαν χερδῶν συγνὸ Ἀχέρωντος. quo loco fortasse legendum *συγνοῖο Χέρωντος*. id est, in amplam cymbam tristis Charontis. Sed non dissimulabo me scriptum reperisse in duob. lib. Vatic. & Tornel. *in æternum exitium impos.* &c. de qua scriptura iudicabit lector eruditus. Ego autem *exsiliium* Latinos dixisse puto, non *exsilium*, ab exsule, quòd nomen à solo ductum est, non ab exsiliendo, vt vulgus putat. Solum (inquit Festus) quis dubitet, quin locum significet, cum exsules quoque dicantur loco pulsi?

INSOLENTEM] an qui non erat solitus amare? vt Ode 5. lib. 1. *Et aspera Nigris æquora ventis Emirabitur insolens.* an elatum, & ferocem? vt Od. 16. eiusd. libri. *imprimeretque muris Hostile aratrum exercitus insolens.*

SERVA BRISEIS] δουρικτήν. Homer. δουρικτήν, de qua sic Achilles *il. 1.* ἢ μὲνοι φίλους ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεΐδου, ἐπιη, ὅστις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων, &c. quos versus mox testeis producemus, eorumque sententiam priore loco ponemus.

TECMESSÆ.] in voce Tecmessa liquefcit m. vt in illo versu Catull. Galliamb. n. in voce gymnasijs. *Abero foro, palastra, stadio, atque gymnasijs.*

k ij MOVIT

Quòd ancillam amet, non esse, cur eum pudeat. multis enim magnis viris idem vsu venisse.

NE sit ancilla tibi amor pudori,
Xanthia Phocæu, prius insolentem
Serua Briseis niueo colore
Mouit Achillem.

Mouit Aiace Telamone natum
Forma captiua dominum Tecmessa:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine raptâ:

Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore: & ademptus Hæctor
Tradidit fessis leuiora tolli
Pergama Graijs.

Nescias, an te generum beati
Phyllidis flauæ decorent parentes.
Regium certè genus, & penateis
Meret iniquos.

Crede non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam: neque sic fidelem,
Sic lucro auersam, potuisse nasci
Matre pudenda.

Brachia, & vultum, tereteisque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cuius octauum trepidauit ætas
Clandere lustrum.

NE SIT ANC. TIBI AM. PVD.] sic in lib. de Arte poët. *ne forte pudori Sit tibi Musa lyra sollers.* ne enim hic non habet vim vetandi, sed negandi finem, vt suprâ Od. 33. lib. 1. *Albine doleas, &c.*

INSOLENTEM] an qui non erat solitus amare? vt Ode 5. lib. 1. *Et aspera Nigris æquora ventis Emirabitur insolens.* an elatum, & ferocem? vt Od. 16. eiusd. libri. *imprimeretque muris Hostile aratrum exercitus insolens.*

SERVA BRISEIS] δουρικτήν. Homer. δουρικτήν, de qua sic Achilles *il. 1.* ἢ μὲνοι φίλους ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεΐδου, ἐπιη, ὅστις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων, &c. quos versus mox testeis producemus, eorumque sententiam priore loco ponemus.

TECMESSÆ.] in voce Tecmessa liquefcit m. vt in illo versu Catull. Galliamb. n. in voce gymnasijs. *Abero foro, palastra, stadio, atque gymnasijs.*

k ij MOVIT